

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه شهید باهنر کرمان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه علوم تربیتی

پایان نامه تحصیلی جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی

موضوع: مقایسه و ارزشیابی فرصتهای آموزشی در مدارس راهنمایی ناحیه

۲ شهر کرمان در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵

استاد راهنما:

دکتر علیرضا منظری توکلی

استاد مشاور:

دکتر داوود ریحانی

مؤلف:

۱۳۸۸ / ۴ / ۱۶

موحده یوشعی

شهریور: ۱۳۸۷

مقر اطلاعات مرکز علمی بزرگ
شهریور: ۱۳۸۷

۱۱۵۰۷۶

این پایان نامه به عنوان یکی از شرایط احراز درجه کارشناسی ارشد به

گروه علوم تربیتی و روانشناسی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

دانشگاه شهید باهنر کرمان

تسلیم شده است و هیچ گونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره مزبور شناخته نمی شود

امضاء

م و نام خانوادگی

موحده یوشعی

انشجوی:

دکتر منظری توکلی

ستاد راهنما:

دکتر عسگری زاده

اور ۱:

دکتر لسانی

اور ۲:

اور ۳:

اونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی یا نماینده دانشکده: دکتر

رانشگاه

حق چاپ محفوظ و مخصوص به است

(ج)

تقدیم به:

نسل جوان آینده

نسلی که می تواند از سرچشمه زلال فرهنگ ایرانی سیر آب گردد و تمدنی را بر اساس برابری، عدالت و درستکاری پایه ریزی کند.

تقدیم به:

پدر و مادر فداکارم

همسر مهربانم

فرزندان عزیزم

سرایندگان زندگی

همراه همیشگی

نوگلان زندگی

تقدیر و تشکر:

حمد و سپاس بی کران به درگاه پروردگاری که یگانه خالق و هستی بخش سراسر گیتی است. خدایی که با نیروی خویش انسان را با علم و دانش آشنا ساخت.

بر خود واجب می دانم تا صمیمانه ترین مراتب قدردانی و سپاس را خدمت استاد عزیزم جناب آقای دکتر علیرضا منظری توکلی، کسی که بردبارانه فقر علم مرا تحمل نمود و مرا پای افزار صبر و شکیبایی و سلاح علم و عصاره تحقیق بخشید و دست یاریش مددکار همیشگیم و نور علمش چراغ راهم بوده است، تقدیم نمایم.

همچنین از اساتید محترم جناب آقایان دکتر علوی، دکتر لسانی، دکتر جوادی، دکتر ریحانی که همواره راهنما و مشوق من بوده اند نهایت سپاسگزاری را دارم.

از پدر و مادر و خواهرم که در این مدت دلسوزانه به یاریم شتافتند تشکر کرده و بر ایشان طول عمر با عزت آرزو مندم.

از همسر و فرزندانم که در طول تحصیل متحمل کمبودها و کاستی هایی بودند قدردانی کرده و از همسر مهربانم بخاطر محبت های بیدریغش نهایت امتنان و سپاس را دارم و برایش توفیق روزافزون آرزو مندم. از خانمها اسلامی و دهقانی که در جمع آوری پرسشنامه ها و تایپ و ویرایش این مجموعه مرا یاری رساندند سپاسگزارم.

چکیده

در راستای مقایسه و ارزشیابی فرصتهای آموزشی که در اختیار مدارس راهنمایی ناحیه ۲ شهر کرمان قرار گرفته ابتدا به بررسی فرصتهای آموزشی در مدارس راهنمایی ناحیه ۲ پرداخته شد و سپس فرصتهای آموزشی در انواع مدارس دولتی، نمونه دولتی، غیرانتفاعی و پسرانه و دخترانه با هم مقایسه شدند.

با توجه به اینکه متغیر «فرصتهای آموزشی» شامل ملاکهای تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی؛ ملاکهای نرخ مردودی و نرخ افت تحصیلی، ملاک سرانه فضای دانش آموزی، ملاک نسبت دانش آموز به معلم و میزان تجرب معلمان است میانگین امتیاز استاندارد شده این ملاک ها به عنوان متغیر محاسبه شد و با توجه به امتیاز هر ملاک، هر مدرسه از حیث فرصتهای آموزشی امتیازی بین ۰ تا ۱۰۰ کسب کرد.

تحقیق حاضر از نوع توصیفی می باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان و معلمان رسمی و کلیه مدارس راهنمایی ناحیه ۲ شهر کرمان می باشد که در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ به تحصیل مشغول بودند. تعداد ۷۷ مدرسه جامعه آماری را تشکیل دادند که شامل ۴۳ مدرسه دولتی، ۳۲ مدرسه غیرانتفاعی و ۲۰ مدرسه نمونه دولتی و یا ۴۱ مدرسه پسرانه و ۳۶ مدرسه دخترانه بودند و تعداد ۵۹۸ نفر معلمان رسمی مقطع راهنمایی ناحیه ۲ را تشکیل دادند برای گردآوری داده ها از دو نوع پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد برای تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS از جدول فراوانی، درصد، نمودار ستونی، آزمونهای کروسکال-والیس، مان ویتنی، کای دو، فیشر استفاده گردید.

یافته ها حاکی از آن بود که بین مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی در کل از حیث فرصتهای آموزشی تفاوت معنی داری وجود ندارد. مقایسه تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی نشان می دهد که این مدارس از حیث سرانه مساحت کتابخانه و سرانه مساحت آزمایشگاه و سرانه مساحت کارگاه و سرانه مساحت اتاق رایانه با هم تفاوت دارند و در این میان سهم مدارس مدارس غیرانتفاعی از همه بیشتر است.

مقایسه عملکرد تحصیلی دانش آموزان در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی از حیث نرخ مردودی و نرخ افت تحصیلی تفاوت معنی داری را نشان می دهد که مدارس دولتی بیشترین میزان نرخ افت و مردودی را دارند.

سرانه فضای دانش آموزی با توجه به میانگین های محاسبه شده از مدارس دولتی ۵/۹۷ متر مربع مدارس غیرانتفاعی ۱۳/۳۹ متر مربع و در مدارس نمونه دولتی ۳/۴۹ می باشد. که تفاوت معنی داری را نشان نمی دهد. نسبت دانش آموز به معلم با توجه به میانگین های محاسبه شده در مدارس دولتی ۲۲/۵ و در مدارس نمونه دولتی ۱۹/۳۸ می باشد که تفاوت معنی داری را نشان نمی دهد.

بین مدارس دخترانه و پسرانه از حیث فرصت های آموزش تفاوت معنی داری وجود دارد. و مدارس دخترانه سهم بیشتری از فرصت های آموزشی را به خود اختصاص داده اند.

مقایسه تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی در مدارس دخترانه و پسرانه تفاوت معنی داری را نشان نمی دهد. مقایسه عملکرد تحصیلی دانش آموزان در مدارس دخترانه و پسرانه از حیث نرخ مردودی و افت تحصیلی تفاوت معنی داری را نشان می دهد و این میزان برای مدارس پسرانه بیش از دخترانه می باشد.

سرانه فضای دانش آموزی با توجه به میانگین های محاسبه شده در مدارس پسرانه ۷/۶۱ و در مدارس دخترانه ۱۰/۴۱ می باشد که تفاوت معنی داری را نشان نمی دهد.

مقایسه نسبت دانش آموز به معلم با توجه به میانگین های محاسبه شده در مدارس پسرانه ۲۵/۷۶ و در مدارس دخترانه ۱۹/۳۹ می باشد که تفاوت معنی داری را نشان می دهد.

برای بررسی وضعیت تجرب دبیران در مدارس از چهار متغیر سابقه کار، مدرک تحصیلی و رشته تحصیلی و درس تدریسی استفاده گردید.

یافته ها حاکی از آن بود که سابقه کار در مدارس دولتی ۱۹/۹۸، در مدارس غیرانتفاعی ۱۷/۵۴ و در مدارس نمونه دولتی ۱۸/۸۹ بوده که تفاوت معنی داری را نشان می دهد.

مدرک تحصیلی دبیران در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی نیز تفاوت معنی داری را نشان می دهد. رشته تحصیلی دبیران در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی تفاوت معنی داری را نشان نمی دهد. درس تدریسی دبیران در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی تفاوت معنی داری را نشان می دهد.

سابقه کار دبیران در مدارس پسرانه ۱۹/۲۲ و در مدارس دخترانه ۱۹/۸۰ می باشد که تفاوت معنی داری را نشان نمی دهد.

مقایسه مدرک تحصیلی، رشته تحصیلی و درس تدریسی دبیران بین مدارس پسرانه و دخترانه تفاوت معنی داری را نشان نمی دهد.

فصل اول: بیان مسأله

مقدمه.....	۲
۱-۱. موضوع پژوهش.....	۵
۲-۱. بیان مسئله.....	۵
۳-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۷
۴-۱. هدفهای تحقیق.....	۸
۵-۱. سوالهای تحقیق.....	۹
۶-۱. تعریف اصطلاحات و مفاهیم.....	۱۱
۱-۶-۱. تعاریف مفهومی.....	۱۱
۲-۶-۱. تعاریف عملیاتی.....	۱۲

فصل دوم: بررسی پیشینه تحقیق

مقدمه.....	۱۵
۱-۲. تعاریف ارزشیابی.....	۱۷
۲-۲. الگوهای ارزشیابی.....	۲۰
۱-۲-۲. الگوی ارزشیابی سیپ.....	۲۱
۳-۲. تعاریف و مفهوم فرصتهای آموزشی.....	۲۳
۴-۲. بررسی انواع نابرابری در دستیابی به فرصتهای آموزشی.....	۲۶
۱-۴-۲. نابرابری آموزشی بین دختران و پسران.....	۲۶
۲-۴-۲. نابرابری آموزشی بین روستا و شهر.....	۲۹
۳-۴-۲. نابرابریهای آموزشی ناشی از شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی.....	۲۹
۵-۲. بررسی زمینههای تاریخی نگرش به مفهوم فرصتهای آموزشی.....	۳۰
۶-۲. تشخیص کژیها و کاستیهای نظام آموزش.....	۳۱
۱-۶-۲. تعریف تشخیص.....	۳۱
۲-۶-۲. زمینههای تشخیص عوامل درونی نظام آموزشی.....	۳۲

۳۲	۳-۶-۲- زمینه‌های تشخیص عوامل برونی نظام آموزشی
۳۳	۷-۲- برنامه ریزی جهت کیفیت آموزش و سطوح تصمیم‌گیری برای آن
۳۳	۱-۷-۲- تعریف کیفیت در نظام آموزشی
۳۶	۸-۲- بررسی نظریه سیستمی در فعالیتهای آموزشی
۳۷	۹-۲- پیشینه تحقیقات انجام شده در داخل کشور
۴۴	۱۰-۲- پیشینه تحقیقات انجام شده در خارج از کشور

فصل سوم: روش تحقیق

۴۸	مقدمه
۴۹	۱-۳- روش تحقیق
۴۹	۲-۳- متغیرهای مورد بررسی
۴۹	۳-۳- جامعه آماری
۵۰	۴-۳- ابزار گردآوری داده‌ها
۵۲	۵-۳- روایی
۵۲	۶-۳- پایایی پرسشنامه
۵۳	۷-۳- شیوه جمع‌آوری داده‌ها
۵۳	۳-۸- شیوه تحلیل داده‌ها
۵۴	آزمونهای مورد بررسی در این پژوهش

فصل چهارم: تحلیل داده‌ها

۵۶	مقدمه
۵۷	۱-۴- وضعیت عمومی مدارس
۵۷	۱-۱-۴- نوع مدارس
۵۸	۲-۱-۴- جنس مدارس

۲-۴. مقایسه فرصت‌های آموزشی در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی	۵۹
۱-۲-۴. مقایسه تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی	۶۱
۲-۲-۴. مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی	۶۶
۳-۲-۴. بررسی و مقایسه سرانه فضای دانش‌آموزی مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی	۶۹
۴-۲-۴. بررسی و مقایسه نسبت دانش‌آموز به معلم مدارس دولتی و نمونه دولتی	۷۱
۳-۴. مقایسه فرصت‌های آموزشی در مدارس پسرانه و دخترانه	۷۲
۱-۳-۴. مقایسه تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی در مدارس پسرانه و دخترانه	۷۴
۲-۳-۴. مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در مدارس پسرانه و دخترانه	۷۸
۳-۳-۴. بررسی و مقایسه سرانه فضای دانش‌آموزی در مدارس پسرانه و دخترانه	۸۱
۴-۳-۴. بررسی و مقایسه نسبت دانش‌آموز به معلم در مدارس پسرانه و دخترانه	۸۲
۴-۴. وضعیت تجرب دبیران در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی	۸۴
۱-۴-۴. سابقه کار دبیران در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی	۸۴
۲-۴-۴. مدرک تحصیلی دبیران در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی	۸۶
۳-۴-۴. رشته تحصیلی دبیران در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی	۸۷
۴-۴-۴. درس تدریسی دبیران در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی	۸۹
۵-۴. وضعیت تجرب دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه	۹۱
۱-۵-۴. سابقه کار دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه	۹۱
۲-۵-۴. مدرک تحصیلی دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه	۹۳
۳-۵-۴. رشته تحصیلی دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه	۹۴
۴-۵-۴. درس تدریسی دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه	۹۶

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۹۹ مقدمه
۱۰۰ ۱-۵ نتیجه گیری
۱۰۶ ۲-۵ بحث و نتیجه گیری
۱۱۰ ۳-۵ پیشنهادها
۱۱۰ ۴-۵ توصیه ها
۱۱۱ ۵-۵ محدودیتها

فهرست منابع

۱۱۳ فهرست منابع فارسی
۱۲۰ فهرست منابع انگلیسی

پیوستها

۱۲۴ پرسشنامه شماره ۱
۱۲۶ پرسشنامه شماره ۲

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲. چکیده تحقیقات انجام شده در ایران.....	۴۲
جدول ۲,۲ چکیده تحقیقات انجام شده در خارج از کشور.....	۴۶
جدول ۱-۳ توزیع فراوانی نوع مدرسه.....	۵۰
جدول ۲-۳ توزیع فراوانی جنس مدارس.....	۵۰
جدول ۳-۳ جدول سوال.....	۵۱
جدول ۴-۳ جدول سوال.....	۵۱
جدول ۱-۴. توزیع فراوانی نوع مدارس.....	۵۷
جدول ۲-۴. توزیع فراوانی جنس مدارس.....	۵۸
جدول ۳-۴. آماره‌های توصیفی نمره فرصت‌های آموزشی برحسب نوع مدرسه.....	۵۹
جدول ۳-۴. آماره‌های آزمون کروسکال - والیس (مقایسه نمره فرصت‌های آموزشی برحسب نوع مدرسه).....	۶۱
جدول ۴-۴. آماره‌های توصیفی نمره تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی برحسب نوع مدرسه..	۶۲
جدول ۴-۴. آماره‌های آزمون کروسکال - والیس (مقایسه نمره تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی برحسب نوع مدرسه).....	۶۳
جدول ۴-۴. آماره‌های توصیفی سرانه تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی در مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی.....	۶۴
جدول ۳-۴-۴. آماره‌های آزمون کروسکال - والیس (مقایسه سرانه تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی مدارس دولتی، غیرانتفاعی و نمونه دولتی).....	۶۵
جدول ۵-۴. آماره‌های توصیفی نرخ مردودی دانش‌آموزان برحسب نوع مدرسه.....	۶۶
جدول ۵-۴. آماره‌های آزمون کروسکال - والیس (مقایسه نرخ مردودی برحسب نوع مدرسه).....	۶۷
جدول ۶-۴. آماره‌های توصیفی نرخ افت دانش‌آموزان برحسب نوع مدرسه.....	۶۸
جدول ۶-۴. آماره‌های آزمون کروسکال - والیس (مقایسه نرخ افت برحسب نوع مدرسه).....	۶۹
جدول ۷-۴. آماره‌های توصیفی سرانه فضای دانش‌آموزی برحسب نوع مدرسه.....	۶۹
جدول ۷-۴. آماره‌های آزمون کروسکال - والیس (مقایسه سرانه فضای دانش‌آموزی برحسب نوع مدرسه).....	۷۰
جدول ۸-۴. آماره‌های توصیفی نسبت دانش‌آموز به معلم برحسب نوع مدرسه.....	۷۱

عنوان	صفحه
جدول ۴-۸. آماره‌های آزمون مان - ویتنی (مقایسه نسبت دانش آموز به معلم برحسب نوع مدرسه)	۷۲
جدول ۴-۹. آماره‌های توصیفی نمره فرصت‌های آموزشی در مدارس پسرانه و دخترانه	۷۳
جدول ۴-۹. آماره‌های آزمون مان - ویتنی (مقایسه نمره فرصت‌های آموزشی در مدارس پسرانه و دخترانه)	۷۴
جدول ۴-۱۰. آماره‌های توصیفی نمره تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی در مدارس پسرانه و دخترانه	۷۴
جدول ۴-۱۰. آماره‌های آزمون مان - ویتنی (مقایسه نمره تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی در مدارس پسرانه و دخترانه)	۷۵
جدول ۴-۱۰. آماره‌های توصیفی سرانه تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی در مدارس پسرانه و دخترانه	۷۶
جدول ۴-۱۰. آماره‌های آزمون مان - ویتنی (مقایسه سرانه تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی در مدارس پسرانه و دخترانه)	۷۷
جدول ۴-۱۱. آماره‌های توصیفی نرخ مردودی دانش آموزان در مدارس پسرانه و دخترانه	۷۸
جدول ۴-۱۱. آماره‌های آزمون مان - ویتنی (مقایسه نرخ مردودی در مدارس پسرانه و دخترانه)	۷۹
جدول ۴-۱۲. آماره‌های توصیفی نرخ افت دانش آموزان در مدارس پسرانه و دخترانه	۷۹
جدول ۴-۱۲. آماره‌های آزمون مان - ویتنی (مقایسه نرخ افت در مدارس پسرانه و دخترانه)	۸۰
جدول ۴-۱۳. آماره‌های توصیفی سرانه فضای دانش آموزی در مدارس پسرانه و دخترانه	۸۱
جدول ۴-۱۳. آماره‌های آزمون مان - ویتنی (مقایسه سرانه فضای دانش آموزی در مدارس پسرانه و دخترانه)	۸۲
جدول ۴-۱۴. آماره‌های توصیفی نسبت دانش آموز به معلم در مدارس پسرانه و دخترانه	۸۳
جدول ۴-۱۴. آماره‌های آزمون مان - ویتنی (مقایسه نسبت دانش آموز به معلم در مدارس پسرانه و دخترانه)	۸۴
جدول ۴-۱۵. آماره‌های توصیفی سابقه کار دبیران برحسب نوع مدرسه	۸۴
جدول ۴-۱۵-۱. آماره‌های آزمون کروسکال - والیس (مقایسه سابقه کار دبیران برحسب نوع مدرسه)	۸۵
جدول ۴-۱۶. توزیع فراوانی مدرک تحصیلی دبیران برحسب نوع مدرسه	۸۶

عنوان	صفحه
جدول ۴-۱۶. آماره‌های آزمون کروسکال - والیس (مقایسه مدرک تحصیلی دبیران بر حسب نوع مدرسه).....	۸۷
جدول ۴-۱۷. توزیع فراوانی رشته تحصیلی دبیران بر حسب نوع مدرسه.....	۸۸
جدول ۴-۱۷. آماره‌های آزمون کای دو (رابطه بین رشته تحصیلی و نوع مدرسه دبیران).....	۸۹
جدول ۴-۱۷. آماره‌های آزمون کای دو (رابطه بین درس تدریسی و نوع مدرسه دبیران).....	۹۰
جدول ۴-۱۸. توزیع فراوانی درس تدریسی دبیران بر حسب نوع مدرسه.....	۹۱
جدول ۴-۱۸. آماره‌های توصیفی سابقه کار دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه.....	۹۱
جدول ۴-۱۸. آماره‌های آزمون مان - ویتنی (مقایسه سابقه کار دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه).....	۹۲
جدول ۴-۱۹. توزیع فراوانی مدرک تحصیلی دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه.....	۹۳
جدول ۴-۱۹. آماره‌های آزمون مان - ویتنی (مقایسه مدرک تحصیلی دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه).....	۹۴
جدول ۴-۲۰. توزیع فراوانی رشته تحصیلی دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه.....	۹۴
جدول ۴-۲۰. آماره‌های آزمون کای دو (رابطه بین رشته تحصیلی و جنس دبیران).....	۹۵
جدول ۴-۲۱. توزیع فراوانی درس تدریسی دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه.....	۹۶
جدول ۴-۲۱. آماره‌های آزمون کای دو (رابطه بین درس تدریسی و جنس دبیران).....	۹۷

عنوان	صفحه
نمودار ۱-۲. عناصر نظام آموزشی بر اساس الگوی عناصر سازمانی	۳۷
نمودار ۱-۴. درصد فراوانی نوع مدارس	۵۷
نمودار ۲-۴. درصد فراوانی جنس مدارس	۵۸
نمودار ۳-۴. توزیع نمره فرصت‌های آموزشی بر حسب نوع مدرسه	۶۰
نمودار ۴-۴. توزیع نمره تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی بر حسب نوع مدرسه	۶۲
نمودار ۵-۴. توزیع نرخ مردودی دانش‌آموزان بر حسب نوع مدرسه	۶۶
نمودار ۶-۴. توزیع نرخ افت دانش‌آموزان بر حسب نوع مدرسه	۶۸
نمودار ۷-۴. توزیع سرانه فضای دانش‌آموزی بر حسب نوع مدرسه	۷۰
نمودار ۸-۴. توزیع نسبت دانش‌آموز به معلم بر حسب نوع مدرسه	۷۱
نمودار ۹-۴. توزیع نمره فرصت‌های آموزشی در مدارس پسرانه و دخترانه	۷۳
نمودار ۱۰-۴. توزیع نمره تجهیزات زیربنایی و امکانات آموزشی در مدارس پسرانه و دخترانه ..	۷۵
نمودار ۱۱-۴. توزیع نرخ مردودی دانش‌آموزان در مدارس پسرانه و دخترانه	۷۸
نمودار ۱۲-۴. توزیع نرخ افت دانش‌آموزان در مدارس پسرانه و دخترانه	۸۰
نمودار ۱۳-۴. توزیع سرانه فضای دانش‌آموزی در مدارس پسرانه و دخترانه	۸۱
نمودار ۱۴-۴. توزیع نسبت دانش‌آموز به معلم در مدارس پسرانه و دخترانه	۸۳
نمودار ۱۵-۴. توزیع سابقه کار دبیران بر حسب نوع مدرسه	۸۵
نمودار ۱۶-۴. درصد فراوانی مدرک تحصیلی دبیران بر حسب نوع مدرسه	۸۶
نمودار ۱۷-۴. درصد فراوانی رشته تحصیلی دبیران بر حسب نوع مدرسه	۸۸
نمودار ۱۸-۴. درصد فراوانی درس تدریسی دبیران بر حسب نوع مدرسه	۹۱
نمودار ۱۸-۴. توزیع سابقه کار دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه	۹۲
نمودار ۱۹-۴. درصد فراوانی مدرک تحصیلی دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه	۹۳
نمودار ۲۰-۴. درصد فراوانی رشته تحصیلی دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه	۹۵
نمودار ۲۱-۴. درصد فراوانی درس تدریسی دبیران در مدارس پسرانه و دخترانه	۹۷

فصل اول

طرح مسأله

مقدمه

«در قرن آینده منافع حاصل از دانش افزایش یافته و به همان نسبت زیان های ناشی از جهل و بی سوادى نیز فزونى پیدا مى کند. در آن هنگام بخش وسیعی از شکاف بدبختی و سعادتمندی و یاس و امید را می توان با آموزش پر کرد. این امر با سرمایه گذاری وسیع بر روح و کنجکاوی و جستجوگر کودکان و نوجوانان و نیز آموزش و توسعه نیروی انسانی امکان پذیر خواهد بود، پس باید این امر را محور اساسی تلاشهایمان قرار دهیم.»

(باربی کونابل^۱ رئیس بانک جهانی)

از همان نخستین روزهایی که پیامبر اکرم (ص) رسالتش را آغاز کرد، طلب علم را بر مسلمانان فریضه شمرد، یاد دادن و یاد گرفتن چندان با اهمیت بود که پاداش هر اسیر جنگی که می توانست ده تن مسلمان بی سواد را سواد آموزد، رهایی از بند و دستیابی به آزادی بود. بدین سان تعلیم و تربیت در میان مسلمانان ارج فراوان پیدا کرد و سبب بالندگی و پیشرفت آنان شد.

نسبت ارج نهادن به تعلیم و تعلم که از عصر پیامبر برای مسلمانان به یادگار بود پس از سیزده قرن الهام بخش نمایندگان ایران در مجلس شد بدین ترتیب که درباره تعلیم و تعلم دو اصل در متمم صدر مشروطیت گنجانده شد که دولت را به تامین امکانات آموزشی برای مردم مکلف کرد (محسن پور، ۱۳۸۲: ۱).

از منظر بین المللی ماده ۶ اعلامیه حقوق بشر به صراحت حق آموزش برای همه را مطرح کرده و بر اساس آن نه فقط آموزش عمومی، اجباری و رایگان، بلکه رشد همه جانبه ابعاد شخصیتی انسان و دوستی و تفاهم و تسامح گروههای گوناگون نژادی و مذهبی را مورد تأکید قرار داده است (معروفی به نقل از فقیهی، ۱۳۷۷).

پنداره «ز گهواره تا گور» یا به عبارت دیگر یادگیری مداوم امروزه مصداق عملی یافته است یادگیری به معنای بهبود بخشیدن به تصویرگری های ذهنی به سالهای مدرسه محدود نمی شود بلکه همان گونه

^۱ - Barber .B. Conabell

که گزارش کمیسیون بین‌المللی درباره آموزش برای قرن ۲۱ با عنوان «یادگیری: گنج درون، تشریح شده یادگیری حیات انسان را در بر می‌گیرد و می‌تواند بر این چهار بعد استوار باشد:

یادگیری برای دانستن، یادگیری برای انجام دادن، یادگیری برای بودن، یادگیری برای با هم زیستن. تحقق چنین مسئولیتی خطیر بدون باز اندیشی، باز سازی ساختارها و باز آفرینی نظام آموزشی و زیر نظامهای آن بعید می‌نماید (مشایخ، ۱۳۸۰: ۱).

در جامعه کنونی تنها بستر دسترسی به تکنولوژی، توسعه و پیشرفت بیشتر، آموزش و پرورش می‌باشد. کلیه کشورهای جهان به این نتیجه رسیده‌اند که شرط اصلی توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آموزش و پرورش است و به همین لحاظ توجه روز افزونی به آموزش و پرورش به عنوان شاخصی برای پیشرفت توسعه اقتصادی معطوف داشته‌اند.

در کشورهای جهان سوم نیز تلاش چشمگیری برای دستیابی به آموزش و پرورش بهتر به چشم می‌خورد. صاحب‌نظران بر این باورند با توجه به اهمیت و نقشی که آموزش و پرورش در رشد و توسعه و عدالت اجتماعی دارد بایستی به صورت فراگیر در دسترس همگان قرار گیرد (علی پور، ۱۳۷۸).

روند مطالعات موجود نشان می‌دهد کشورهای جهان به اتفاق - در شمال و جنوب- در جستجوی «آموزش پایه برای همه» و «کیفیت آموزش» هستند. برابری شانس یا برخورداری از فرصتهای آموزشی که یکی از آرمانهای نظام آموزشی به شمار می‌رود امروزه تنها از دیدگاه کمی مطرح نیست بلکه سخن از برابری کیفیت آموزش است. برای کیفیت آموزش به وسیله بانک جهانی دو مولفه معرفی شده است که عبارتند از:

محیط یادگیری که شامل درون‌دادها و فرآیندها و عملکرد دانش‌آموزان در سه سطح کلاس درس، مدرسه و جامعه بررسی می‌شود (مشایخ، ۱۳۸۰).

آموزش و پرورش به عنوان یک نظام پویا و هدفمند، دارای دو بعد کمی و کیفی است. رشد موزون و متعادل این نظام مستلزم آن است که دو بعد مزبور به موازات یکدیگر رشد کنند. توسعه و تکامل کیفی نظام آموزش بدون در نظر گرفتن کمیت به محرومیت انسانها از حق تحصیلات و افزایش

تبعیضات اجتماعی منتهی می گردد و رشد کمی آن بدون توجه به کیفیت مسائلی چون افت، مردودی و ترک تحصیل را به بار می آورد (ری موند. اس. آدامز،^۱ ترجمه بهشتی ۱۳۷۳).

فراهم نمودن فرصتهای برابر آموزشی چه از بعد کمی و چه از بعد کیفی نظیر مدرسه، تجهیزات آموزشی، دبیران مجرب، کتابخانه، برای همه لازم‌التعلیمان مناطق مختلف اعم از زن و مرد، شهری و روستایی، محروم و مرفه، از جهات عدیده حائز اهمیت است. بویژه در کشور اسلامی ایران که دارای فرهنگ غنی اسلامی بوده و کاهش نابرابری‌های آموزشی از جمله موضوعات مورد توجه مسئولان نظام آموزشی می باشد.

هنگامی که مسئله ایجاد فرصتهای آموزشی مطرح است این سوال پرسیده می شود که چه کسی و تا چه حد از آموزش برخوردار می شود و فرض بر این است که همه گروهها به طور یکسان از فرصتهای آموزشی برخوردار نیستند و مسئله اینجاست که، کدام گروهها مشمول نابرابری و یا تبعیضات آموزشی می شوند. لذا هنگامی از نابرابری آموزشی و یا برابری شانس برخوردار از فرصتهای آموزشی بحث می شود منظور وجود یا عدم نابرابری شانس بین دختران و پسران، بین اقلیتهای مذهبی و یا لازم‌التعلیمان در مناطق شهری و روستایی در زمینه دستیابی به امکانات آموزشی می باشد.

از سه دیدگاه می توان مسئله نابرابری در نظام آموزشی را مشاهده و مطالعه نمود:

۱- از نظر شانس ورود به نظام آموزشی.

۲- منابعی که به عنوان درونداد در اختیار آموزش قرار می گیرد.

۳- عملکرد نظام آموزشی (مشاوران یونسکو، ۱۳۸۴: ۷۴).

که از طریق مطالعه این سه دیدگاه می توان سه مقوله اصلی دغدغه برنامه ریزان یعنی اثر بخشی، برابری شانس و کارایی را محقق ساخت (دی گراو، ۱۹۹۸)^۲.

^۱ - Remond. S.Adams

^۲ -De. Grauwe

۱-۱. موضوع پژوهش

مقایسه و ارزشیابی فرصتهای آموزشی در مدارس مقطع راهنمایی ناحیه دو شهر کرمان در سال تحصیلی ۸۶-۸۵.

۱-۲. بیان مسئله

فعالتهای آموزشی هر کشور را می توان سرمایه گذاری یک نسل برای نسل دیگر دانست. هدف اصلی این سرمایه گذاری، توسعه انسانی است. نظام آموزشی هر کشور از نظر نیروی انسانی و مشاغل ایجاد شده در آن، بالاترین نسبت را در میان سازمانها و دستگاههای دولتی دارد. و از نظر تماس با افراد جامعه، نظام آموزشی از بالاترین میزان تماس و ارتباط برخوردار است (بازرگان، ۱۳۸۶: ۱۰).

با توجه به گستردگی و پوشش وسیع فعالتهای نظام آموزشی، ارزشیابی سازمانهای آموزشی، ارزشیابی برنامه‌ها، ارزشیابی کارکنان و ارزشیابی خدمات آنها می تواند نقش موثری در فراهم آوردن کیفیت آموزشی داشته باشد (استافیل بیم و وبستر^۱، ۱۹۸۹).

از طرفی برای کارآمد کردن و شفافیت هر نظام آموزشی جهت تحقق هدفهای مورد نظر، باید یک زیر نظام ارزیابی برای آن منظور داشت. به طوری که از ابتدای اندیشیدن درباره طراحی و استقرار نظام آموزشی، با استفاده از فرآیند ارزیابی، به نمایان ساختن میزان مطلوبیت اجرای امور پرداخت. همچنین با استفاده از اطلاعات ارزیابی، اطمینان لازم درباره تحقق رسالت و مأموریتهای نظام را بدست آورد (بازرگان، ۱۳۸۶).

بر این اساس طی این پژوهش به ارزشیابی مدارس مقطع راهنمایی ناحیه دو شهر کرمان طبق الگوی سیپ^۲ پرداخته شد. بر اساس پیشنهاد استافیل و وبستر از جمله مواردی که با ارزشیابی زمینه در الگوی سیپ مناسبت دارد قضاوت درباره برابری فرصتهای آموزشی و فراهم ساختن شرایط برای ارزیابی درونی است (بازرگان ۱۳۸۶: ۱۰۸).

در اصل سی و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی بر تامین فرصتهای آموزشی برای همه تاکید شده و بر اساس اصل چهاردهم لایحه پیشنهادی آموزش و پرورش به دولت در مورد «تغییر نظام آموزش و

^۱ - Stufflebem & Webster

^۲ - Contend, In put , Process, Product Evaluation